

ette özel bülten - 5:
Taşıt alımlarının ette tüketim endeksi
kapsamında izlenmesi

Sayı : 5

Ercan Türkan
ercanturkan@ette.gen.tr

3 Kasım 2011

www.ette.gen.tr

ette özel bülten

Özel sayı - 5

Tüketim eğilimleri analizine taşıt alımının dahil edilme gereçesi

- ette tüketim endeksi, ekonomideki tüketim eğilimlerini, kartla yapılan tüketimi baz alarak incelemektedir. Bu nedenle, endeks tüketicinin taşıt* alımı ve kira giderleri ile ilgili tüketim eğilimlerini kapsamamaktadır. Doğası gereği bu mal ve hizmet alımlarında ödeme kartla değil, çok büyük ölçüde nakit, tüketici kredisi, banka havalesi, otomatik ödeme talimatı vb. yöntemlerle yapılmaktadır.
- Araç satın alımı ve diğer tüketim mallarına yönelik tüketim eğilimleri zaman zaman farklılaşabilmektedir. Döviz kurlarında yaşanan iki yönlü salınımlar ilk etkilerini taşıt alımlarında gösterebilmekte, Ekim 2011 tarihli ÖTV artırımlarında olduğu gibi otomobil üzerindeki vergilerde radikal değişiklikler yapılabilmektedir. Bu ise, hanehalkının tüketim eğilimleri analiz edilirken, taşıt hariç-dahil gibi farklı yaklaşımlara gidilme gereğini ortaya çıkarmaktadır.
- Diğer ülkelerde tüketim eğilimlerinin taşıt hariç ve dahil olmak üzere ikili izlenmesi uygulamasına çok yaygın olarak rastlanmaktadır. Bu yaygınlık, yukarıda da ifade edildiği üzere, taşıt alımı ile ilgili eğilimlerin genel tüketim trendine göre önemli ölçüde farklılaşabilmesinden kaynaklanmaktadır.
- Bu nedenle, hanehalkının taşıt alımına yönelik tüketim eğilimlerinin de ette tüketim endeksi kapsamında izlenmesine karar verilmiştir.

* Bu bültende "taşıt" ibaresi, aksi belirtilmedikçe hanehalkının "binek oto" alımı anlamında kullanılmaktadır.

Taşıt alımlarının analize dahil edilmesinin yansımaları

- Kartlı tüketime dayalı geleneksel ette tüketim endeksi yönteminde, herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Dolayısıyla, dört yıldır açıklanmakta olan ette endeks değerleri değişmemiştir. Sadece, geleneksel ette tüketim endeksine ilave olarak, taşıt alımı da analize dahil edilmek suretiyle, “taşıt dahil ette” endeksi oluşturulmakta ve böylece analiz kapasitesi zenginleştirilmektedir.
- Dört yıldır yayınlanmakta olan ette aylık bülteni, eskiden olduğu gibi aynı içerikte açıklanmaya devam edilecek, sadece taşıt dahil toplam tüketim eğilimleri ile ilgili ilave bilgilendirme yapılacaktır.
- Bu şekilde, tüketimdeki eğilimin taşıt alım eğilimindeki farklılaşmadan mı kaynaklandığı, yoksa tüketim eğiliminin genele mi yaygın olduğunu analiz etmek kolaylaşacaktır.
- Taşıt dahil ette tüketim endeksi, geleneksel ette'nin yayınlanmaya başlandığı tarihe kadar geriye götürülmüştür. Bu şekilde, verinin kırılma göstermeden izlenebilirliği sağlanmıştır.
- ette toplam tüketim endeksindeki gelişmeler, taşıt hariç ve dahil olmak üzere Grafik 1a ve 1b'de gösterilmiştir.
- Kapsam genişlemesi öncesi ve sonrasında ette'deki yıllık nominal ve reel gelişmeler, rakamsal olarak Tablo.1'de paylaşılmaktadır.

Geliştirilen yöntem - 1

- **Nominal ve reel bazda binek otomobil perakende satış ciroları hesaplanmaktadır.**
  - Binek otomobil satışları, Otomotiv Distribütörleri Derneği'nin aylık raporlarından alınmaktadır.
  - TÜFE kapsamında TÜİK'in aylık olarak derlediği otomobil fiyatları esas alınmaktadır.
  - Perakende satış cirosunun hesabında dizel ve benzinli araç ayırımı dikkate alınmaktadır.
  - Reel satış cirosunun hesabında Nisan 2006 fiyatları kullanılmaktadır.
- **Perakende satış ciroları 100 bazlı bir endekse dönüştürülmektedir.**
  - Nominal ve reel bazda hesaplanmaktadır.
  - ette tüketim endeksinde olduğu gibi baz dönemi Nisan 2006 olarak alınmaktadır.
- **Perakende satış cirolarına ait endeks değerleri, geleneksel ette değerleri ile ağırlıklandırılarak “taşıt dahil ette” endeks değerlerine ulaşılmaktadır.**
  - Ağırlıklandırma işlemi nominal ve reel bazda ayrı ayrı yapılmaktadır.
  - Ağırlıklar aylık olarak hesaplanmaktadır.
  - Ağırlık oranlarının hesaplanmasında kartlı işlem tutarı (nominal/reel) ve binek otomobil perakende satış cirosu (nominal/reel) esas alınmaktadır.
  - Kartlı işlem tutarı, geleneksel ette toplam tüketim fiyat deflatörü kullanılarak reelleştirilmektedir.

Geliştirilen yöntem - 2

Taşıt alımlarının da ette kapsamında analiz edilmesine yönelik geliştirilen yöntem aşağıdaki gibi formüle edilmiştir:

$$psc^n = (s^d * f^d \text{ cari ay}) + (s^b * f^b \text{ cari ay})$$

$$psc^r = (s^d * f^d \text{ nisan2006}) + (s^b * f^b \text{ nisan2006})$$

$$\text{endeks değeri } psc^n = (\text{cari dönem değeri} / \text{baz dönem değeri}) * 100$$

$$\text{endeks değeri } psc^r = (\text{cari dönem değeri} / \text{baz dönem değeri}) * 100$$

$$\text{taşıt dahil ette}^n = \{\text{endeks değeri ette}^n * \alpha_n^{kt}\} + \{\text{endeks değeri } psc^n * (1 - \alpha_n^{kt})\}$$

$$\text{taşıt dahil ette}^r = \{\text{endeks değeri ette}^r * \alpha_r^{kt}\} + \{\text{endeks değeri } psc^r * (1 - \alpha_r^{kt})\}$$

$$\alpha_n^{kt} = kt^n / (kt^n + psc^n)$$

$$\alpha_r^{kt} = kt^r / (kt^r + psc^r)$$

psc: binek otomobil perakende satış cirosu

s^d: satılan aylık dizel otomobil sayısı

s^b: satılan aylık benzinli otomobil sayısı

f^d: ortalama dizel otomobil fiyatı

f^b: ortalama benzinli otomobil fiyatı

kt: kartlı tüketim işlem tutarı

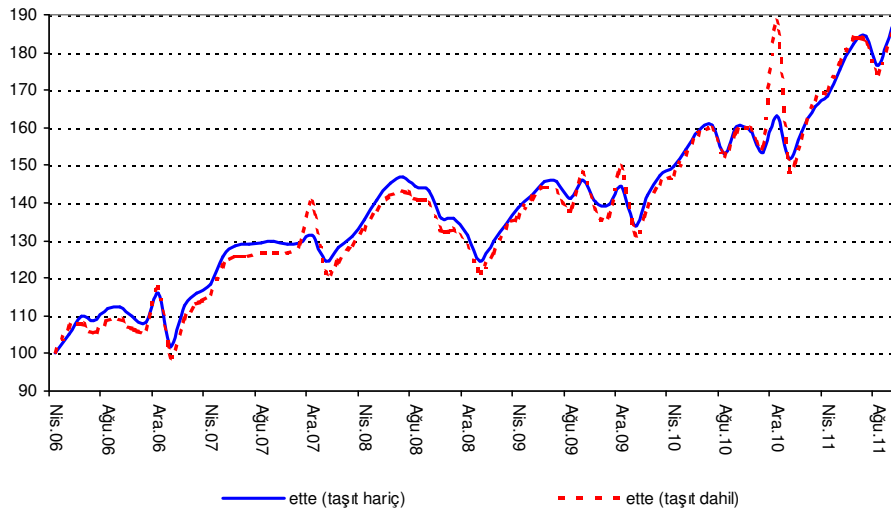
α^{kt}: kartlı tüketimin ağırlığı

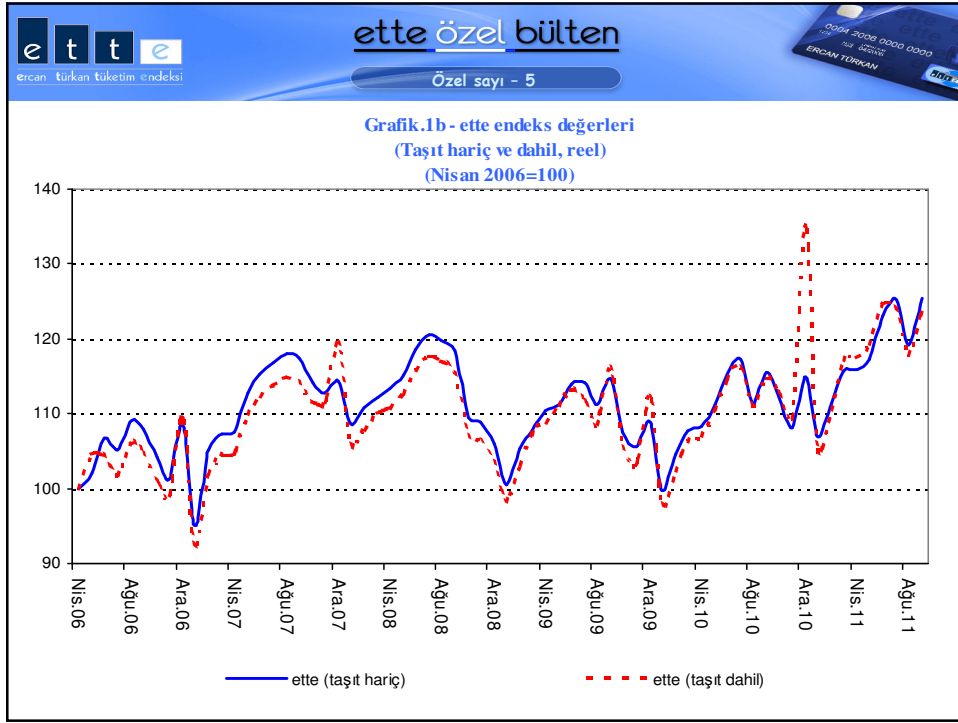
n: nominal

r: reel

Grafik.1a - ette endeks değerleri
(Taşıt hariç ve dahil, nominal)
(Nisan 2006=100)

ette özel bülten
Özel sayı - 5

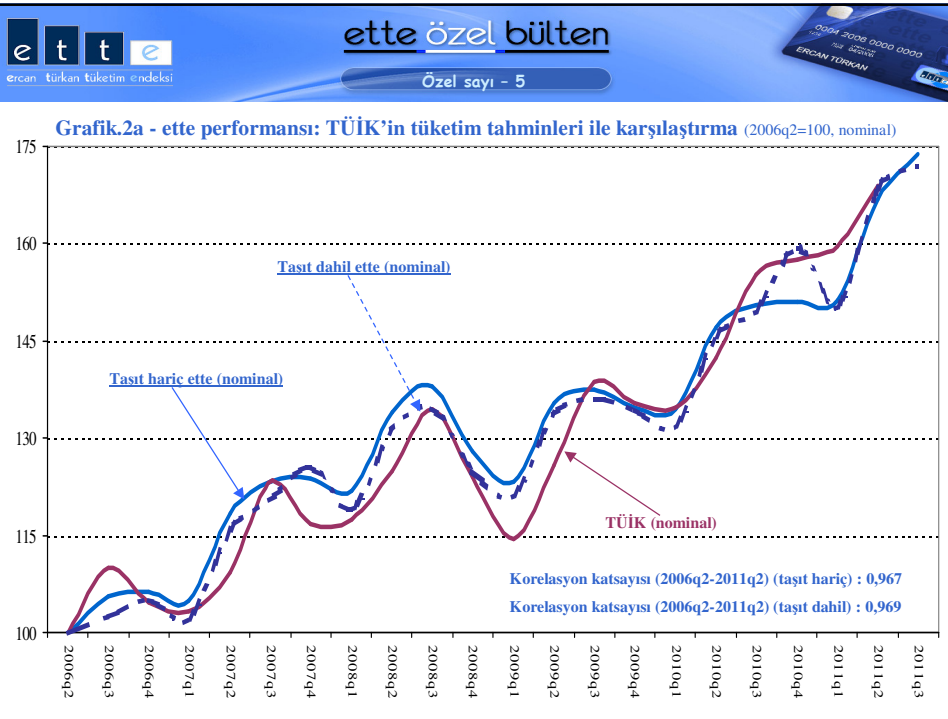
Tablo.1 - ette tüketim endeksindeki değişim (Toplam tüketim, Yıllık yüzde değişim, m / m)

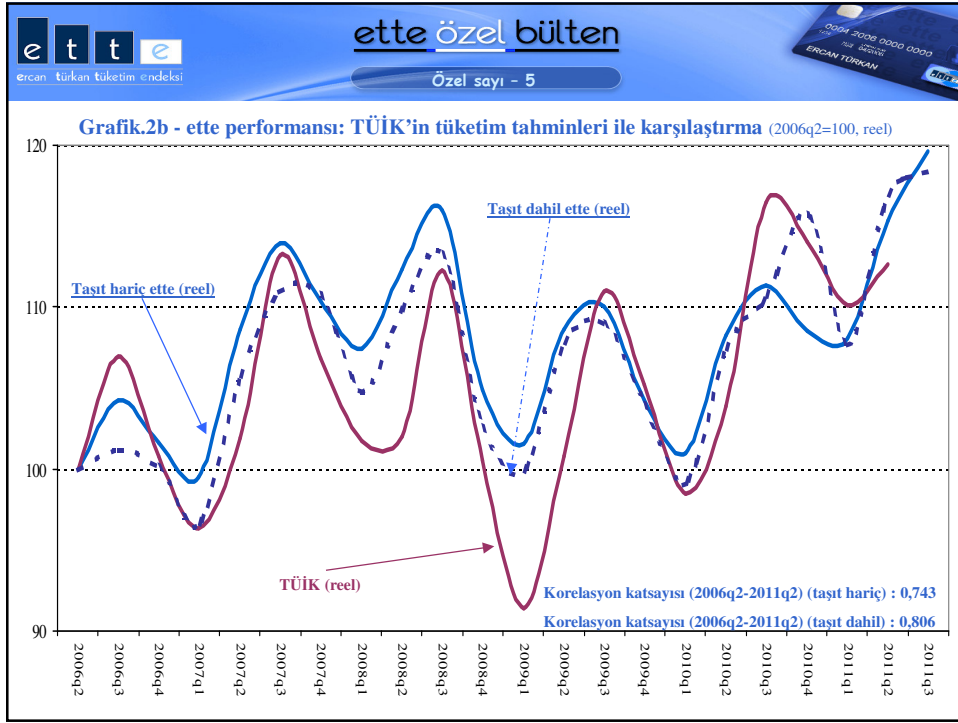
	ette-nominal		ette-reel			ette-nominal		ette-reel	
	Taşıt hariç	Taşıt dahil	Taşıt hariç	Taşıt dahil		Taşıt hariç	Taşıt dahil	Taşıt hariç	Taşıt dahil
Ağustos 2008	11,5	11,4	1,4	1,7	Mart 2010	9,7	8,9	-0,0	-0,9
Eylül 2008	10,4	10,5	0,8	1,2	Nisan 2010	7,7	8,3	-1,9	-1,7
Ekim 2008	5,4	4,6	-4,0	-4,1	Mayıs 2010	8,5	8,5	-0,1	-0,7
Kasım 2008	4,8	2,7	-3,5	-4,6	Haziran 2010	9,2	9,7	1,1	1,2
Aralık 2008	-0,1	-8,1	-7,4	-13,2	Temmuz 2010	10,2	11,6	2,6	3,9
Ocak 2009	-0,2	0,3	-7,6	-7,1	Ağustos 2010	8,4	10,4	0,3	2,1
Şubat 2009	1,4	1,8	-5,0	-4,5	Eylül 2010	9,6	7,7	0,8	-1,2
Mart 2009	2,5	3,3	-3,9	-2,6	Ekim 2010	13,2	15,8	4,5	7,0
Nisan 2009	2,4	2,7	-2,6	-1,7	Kasım 2010	10,0	13,6	2,4	6,2
Mayıs 2009	0,9	2,0	-3,3	-1,3	Aralık 2010	12,8	25,9	5,4	20,1
Haziran 2009	0,4	1,6	-3,9	-2,4	Ocak 2011	13,2	13,3	7,2	7,4
Temmuz 2009	-0,6	-0,3	-5,2	-4,9	Şubat 2011	11,7	13,0	6,5	8,0
Ağustos 2009	-2,2	-2,1	-7,2	-7,1	Mart 2011	12,4	15,2	7,3	10,3
Eylül 2009	2,0	5,5	-3,1	0,5	Nisan 2011	12,5	15,1	7,1	9,7
Ekim 2009	3,5	3,9	-1,7	-1,3	Mayıs 2011	13,6	15,7	5,6	8,1
Kasım 2009	2,7	2,8	-3,1	-3,0	Haziran 2011	14,4	16,2	6,8	8,9
Aralık 2009	10,1	16,3	2,9	8,6	Temmuz 2011	14,7	14,5	6,8	6,8
Ocak 2010	7,8	8,0	-0,8	-0,6	Ağustos 2011	15,4	14,7	7,0	6,3
Şubat 2010	9,5	9,5	-0,7	-0,7	Eylül 2011	16,4	16,0	8,5	7,9

Taşıtlı dahil analizinde ette temsil gücüne etkileri

- TÜİK tarafından milli muhasebe tahminleri kapsamında açıklanan hanehalkı tüketim harcamaları eğilimini, ette'nin ne ölçüde yansıttığı her yıl analiz edilmekte ve bilindiği gibi özel bültenler vasıtasıyla kullanıcıyla paylaşılmaktadır.
- TÜİK'in hanehalkı tüketim tahminleri ile ette arasındaki ilişkiyi görebilmek açısından, iki veriye ait endeks değerleri aynı grafikte karşılaştırılmaktadır (Bkz. Grafik.2a ve 2b).
- Ayrıca, hanehalkı tüketim tahminleri ile ette arasındaki ilişkinin gücünü görebilmek amacıyla, iki veri arasındaki korelasyon katsayıları da hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, korelasyon katsayıları taşıtlı dahil ve taşıtlı hariç olmak üzere iki ayrı şekilde raporlanmaktadır.
- Hanehalkı taşıtlı alımlarının analize dahil edilmesinin, ette'nin zaten yüksek olan temsilini bir miktar daha güçlendirdiği görülmektedir. Nitekim, 2006Q2-2011Q2 döneminde taşıtlı ilavesinin temsil gücüne katkısı nominal verilerde kısıtlı kalmışken (0,967 taşıtlı hariç / 0,969 taşıtlı dahil), temsil gücüne katkısı reel verilerde (0,743 taşıtlı hariç / 0,806 taşıtlı dahil) daha yüksek olmuştur. Taşıtlı alım aktivitesinde olağan dışı gelişmelerin yaşandığı dönemlerde (örneğin Aralık 2010 gibi), temsil gücünde belirgin artış yaşandığı gözlenmektedir (Bkz. Tablo.2).
- Söz konusu belirgin artış, tüketim endekslerinin taşıtlı hariç ve taşıtlı dahil olmak üzere ikili analizinin daha sağlıklı olduğu görüşünü haklı çıkartmaktadır.

ette özel bülten
Özel sayı - 5

Tablo.2 - TÜİK hanehalkı tüketim tahminleri ile ette veri setleri arasındaki korelasyon katsayıları*

	Nominal		Reel	
	Taşıtlı hariç	Taşıtlı dahil	Taşıtlı hariç	Taşıtlı dahil
2006Q2 – 2009Q4 dönemi	0,940	0,932	0,741	0,741
2006Q2 – 2010Q1 dönemi	0,941	0,933	0,754	0,754
2006Q2 – 2010Q2 dönemi	0,951	0,945	0,754	0,752
2006Q2 – 2010Q3 dönemi	0,954	0,951	0,748	0,764
2006Q2 – 2010Q4 dönemi	0,956	0,962	0,725	0,797
2006Q2 – 2011Q1 dönemi	0,958	0,960	0,720	0,795
2006Q2 – 2011Q2 dönemi	0,967	0,969	0,743	0,806

* Korelasyon katsayısı 1'e yaklaştıkça çok kuvvetli, 0'a yaklaştıkça çok zayıf bir ilişkiye işaret etmektedir.

ette aylık bültenleri ve özel sayıları www.ette.gen.tr internet ya da ercanturkan@ette.gen.tr mail adreslerinden edinilebilir.

&

ette tüketim endeksi hakkında detaylı bilgi için aşağıdaki dökümanlara ve www.ette.gen.tr internet adresine bakılabilir:

- 1) Ercan Türkan, “*Özel tüketim talebinin izlenmesinde kartlı alışveriş: Yeni bir tüketim endeksi önerisi – (e.t.t.e)*”, Haziran 2008 (TCMB internet sayfası, www.tcmb.gov.tr).
- 2) Ercan Türkan, “*Özel tüketim talebinin izlenmesinde kartlı alışveriş: Yeni bir tüketim endeksi önerisi – (e.t.t.e)*”, (Türkiye Bankalar Birliği’nde 28 Kasım 2007 tarihinde yapılan sunuş, www.tbb.org.tr).
- 3) Ercan Türkan, “*Taahhüt alımlarının ette tüketim endeksi kapsamında izlenmesi*” (ette özel bülten sayı-5, Kasım 2011, www.ette.gen.tr).

&

Bu bülten bilgilendirme amaçlı olup, içinde yer alan bilgilere dayanarak verilecek yatırım ya da benzeri kararların sonuçlarından yazarı sorumlu tutulamaz.

&

Bu bültende ve bültenin dayandığı makale ile sunuşta ileri sürülen görüşler yazarına ait olup, kurumunu bağlayıcı nitelik taşımaz.

&

“e.t.t.e” nin hesaplanmasında kullanılan ve yukarıdaki dökümanlarda tanıtılan metodolojinin tüm hakları saklıdır. Yazarın yazılı izni olmaksızın kısmen ya da tamamen kopyalama veya başka bir suretle kullanılamaz.